

*Ігор Савенко
(Полтава, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В умовах сьогодення української системи освіти, впливу на неї таких негативних факторів, як пандемія, збройна агресія російської федерації, особливо актуальним постає проблема якісної і водночас оптимальної підготовки здобувачів вищої освіти що характеризується динамікою реалізації навчального процесу.

Водночас, ХХІ століття характеризується зростаючим значенням навчання на основі комп'ютерних технологій, як закономірний етап розвитку й адаптації освіти до сучасних умов інформаційного суспільства. Передумовами такого навчання є: зростання потреби в організації процесів безперервного вдосконалення рівня знань та професійної підготовки і покращення доступності до технологічних досягнень, що дозволяють синхронізувати предметні галузі, які вивчаються за допомогою освітніх технологій.

Велике значення в такому навчанні має мотивація як рушійна сила до отримання якісних знань. Мотивація навчання стимулює модернізацію системи освіти та активізує пошук нових підходів до навчання, в яких створюються умови для формування позитивних суджень, активності та самостійності сучасної молоді [3,с. 95]. Без сумнівів, мультимедійні та інформаційні технології є потужним інструментарієм для підвищення ефективності занять. Проте без грамотного методичного підкріплення їх використання може не тільки не дати необхідних результатів засвоєння матеріалу студентами, але і ускладнити навчальний процес.

Використання найсучасніших мультимедійних ресурсів з широкими

можливостями графіки, анімації, відео, різних платформ для online-тестування, опитувальників, соціальних закладок і будь-яких інших сервісів, а також будь-якого програмного забезпечення не дає гарантії досягнення поставленої мети у навчанні. Більш важливим стає те, що сам зміст матеріалу має бути якісним і грамотно продуманим, а його подання чітко вибудоване і підпорядковане вирішенню конкретного освітнього завдання.

За таких умов, інтегратором навчального процесу, на нашу думку, має виступити педагогічний дизайн, що впливає на створення ефективного освітньої середовища, де на основі найбільш раціонального уявлення, взаємозв'язку і поєднання різних типів освітніх ресурсів, забезпечується психологічно комфортний та педагогічно обґрунтований розвиток здобувачів освіти.

У зарубіжній теорії і практиці класичним визначенням педагогічного дизайну вважається трактування, запропоноване М. Мерріллом, Л. Дрейком, М. Лейсі і Дж. Праттом: «Педагогічний дизайн – це наукова дисципліна, яка займається розробкою найбільш ефективних, раціональних і комфортних способів, методів і систем навчання, які можуть бути використані у сфері професійної педагогічної практики» [5, с. 135].

Педагогічний дизайн може розглядатися як:

- комплексний процес проектування навчального процесу, розробки оптимальних педагогічних рішень, що сприяють підвищенню якості навчання, їх подальшого застосування і оцінки; систематичний і рефлексивний процес впровадження принципів навчання і виховання, планування навчальних матеріалів, видів діяльності, інформаційних ресурсів та оцінки їх ефективності;
- сфера знань про ефективні стратегії програм навчання, що

охоплює психологію, ідеї пізнього біхевіоризму, таксономію Б. Блума, кібернетику, ергономіку, психологію поведінки, когнітивістики тощо [6; с. 136].

За твердженням ряду науковців [1, с. 81-82; 6, с. 137;] основними принципами педагогічного дизайну є:

– *ефективне цілепокладання* (чітке уявлення про те, що студенти повинні засвоїти в процесі занять і як можна оцінити зміни, що відбулися);

– *принцип науковості* (використання таких прийомів і методів організації навчального матеріалу, які будуть теоретично обґрунтовані і перевірені на практиці);

– *принцип наочності* (під час навчання має бути задіяна максимальна кількість каналів сприйняття інформації);

– *принцип доступності* (у процесі навчання повинні бути забезпечені доступність і використовуваність наукових знань, а рівень складності повинен перебувати у зоні найближчого розвитку студентів);

– *індивідуалізація і диференціація навчання* (врахування психологічних особливостей та потреб студентів і відповідне коригування програми, розподіл студентів на групи за їх рівнями, виконання індивідуальних завдань, що сприяють формуванню та розвитку особистості);

– *відкритість і нелінійність процесу навчання, створення умов для конструювання власного досвіду* (актуальність та багатогранність тем, а також їх зв'язок з навколишньою дійсністю, модульна організація програми навчання, атмосфера вільного і неформального діалогу студента та викладача, можливість побудови індивідуальної траєкторії і конструювання власного досвіду для кожного студента без готових знань, моделей, алгоритмів і способів вирішення завдань, умови для

самовираження, самонавчання, самовдосконалення та самореалізації студентів);

– комплексний вплив на всі репрезентативні системи (ефективність викладання забезпечується завдяки апеляції до різних стилів мислення, різної культурної спадщини, а також впливу на всі репрезентативні системи або сенсорні модальності (зорові, слухові, смакові, тактильні і нюхові відчуття), на основі яких формується досвід);

– рефлексивність і постійний зворотний зв'язок як невід'ємний компонент навчання (оцінка студентами набутих знань, умінь і навичок, а також змін в духовному світі);

– естетизація освітнього середовища засобами педагогічного дизайну.

На нашу думку поняття педагогічного дизайну, слід розглядати як цілісний підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності студента на основі побудови освітнього процесу як єдиної системи, орієнтуючись на цілі навчання, дидактичний матеріал, інформацію та інструменти, доступні для передавання знань у відкритому інформаційно-освітньому середовищі.

Акцентуючи увагу на особливій ролі педагогічного дизайну у формуванні мотивації студентів в умовах дистанційного навчання, зазначимо що до засобів підвищення мотивації навчання можна віднести: новизну викладання матеріалу (запис курсу у форматі відео- чи аудіо); емоційний вплив; активні методи навчання та індивідуальної роботи; самостійну дослідну діяльність, формування професійних мотивів тощо.

У дослідженнях науковців [1; 6; 7] класичною визнана модель педагогічного дизайну ADDIE, в якій використовуються такі етапи: *A-аналіз (analysis)* – за його допомогою визначається коло знань, умінь та компетентностей студента після проходження навчання; *D-дизайн (design)*

– формування залежно від відповідей на запитання першого етапу не тільки навчальної робочої програми, але й способів навчання (співвідношення самостійного і аудиторного навчального навантаження, форми дистанційного зв'язку (чати, електронні семінари, вебінари), що становить специфіку дистанційного навчання); *D-розробка (development)* – конкретний задум з реалізації навчального проекту, створення електронного контенту, робота з навчальним сайтом, тощо; *I-реалізація (implementation)* – безпосередній процес навчання; *E-оцінка (evaluation)* – досягнення студентів після проходження навчання, за результатами якого відбувається коригування освітнього курсу. Така циклічна схема педагогічного дизайну дає значні результати і дозволяє комплексно вирішити ряд питань, пов'язаних з побудовою навчального процесу.

Інший фахівець у галузі навчальних систем Джон Келлер розробив модель підвищення мотивації студентів в процесі дистанційного навчання – ARCS, сенс якої полягає в послідовності дій: захопити увагу студента (Attention); зробити так, щоб він повірив у значимість процесу навчання (Relevance); вселити впевненість у власних силах (Confidence); домогтися задоволення отриманими результатами (Satisfaction).

На думку Д. Келлера, дисципліни, що викладаються, мають надихати та надавати впевненості студентам, допомагаючи їм вірити, що вони можуть досягти успіху. Дослідник пропонує декілька способів, за допомогою яких можливо підвищити ступінь впевненості студентів: 1) сприяння саморозвитку (заохочення студентів робити хоча б невеликі кроки вперед до знань, демонстрація особистого прогресу у навчанні що допомагає студентам повірити в себе, в своє поступове зростання у професійному контексті); 2) визначення цілей та умов (для студента дуже важливо заздалегідь знати, що саме він має досягти); 3) забезпечення зворотного зв'язку (є важливим фактором мотивації студента, адже

зворотний зв'язок, особливо конструктивний, має важливе значення для зацікавленості студентів продовжити навчання та може посилити позитивну поведінку та навички); 4) забезпечення контролю (створює відчуття незалежності, показує картину власного успіху та відповідальність за власне навчання) [4].

Отже, реформування сучасної системи освіти що розвивається в умовах бурхливого розвитку інформаційних і комунікаційних технологій, зростаючого потоку інформації, взаємопроникнення різних культур, передбачає необхідність оперувати величезною кількістю знань в самих різних сферах людської діяльності. Саме тому, у рамках здійснення модернізації української системи освіти неминуча нова форма організації навчання - дистанційне навчання - що ґрунтується на використанні сучасних online-технологій, навчальних платформ, інтерактивного освітнього контенту тощо. Водночас саме педагогічний дизайн є продуктивним засобом, що забезпечить активне включення студентів у навчально-виховний процес за рахунок добору й використання викладачами вищої школи сукупності інтерактивних форм, методів, прийомів та сучасних інформаційних засобів навчання, що дозволять гарантовано досягти запланованого результату, забезпечуючи зворотний зв'язок і вибір системи контролю та оцінювання у діалоговому режимі. Врахування ж мотиваційної складової, використання сукупності інтерактивних форм і методів, інформаційних (мультимедійних) засобів та творча майстерність викладача можуть забезпечити ефективне засвоювання змісту навчання, зменшуючи його час та оптимізуючи результативність. Такий підхід сприяє розширенню кругозору студентів, інтеграції у зміст програм європейських цінностей та комунікацій, поглибленні знань, індивідуалізації та диференціації навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко С.Н. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому просторі. Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. 2015. Вип. 3 (81). С. 79–83.
2. Коршун Т.С. Можливості індивідуалізації навчання на онлайн платформах. Вісник університету імні Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2018. № 2(16). С. 301–306.
3. Мерінова С.В. Дистанційне навчання як невід’ємний атрибут сучасної освіти. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.). Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 94–96.
4. Мотивація в дистанційному навчанні. Модель Келлера. URL: <http://www.ubo.com/articles/?cat=120&pub=2545> (Назва з екрану).
5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи. К.: Просвіта, 2004. С. 135–136.
6. Pushkar O. Design of interactive visual tools in the computer multi-media education program (by the example of management disciplines) / O. Pushkar, T. Lepeyko // Yeditepe university. 4th International Symposium of Interactive Media Design. Ahrsi 28. – 2006. – No. 30. – P. 117–125.
7. Тименко В. П. Педагогічний дизайн у вищих професійних навчальних закладах технічного профілю / В.П. Тименко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики». – Секція № 3. Інформаційні технології в дизайн-освіті. – 2013. – С. 133-147.

УДК 75. 04

Олександр Лук'яненко
(Полтава, Україна)

ВІЙНА У ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИЦІ ТЕТЯНИ ДОМНЕНКО

У статті розкривається специфіка відображення війни у творчості сучасної української художниці Тетяни Домненко. Проводиться аналіз полотен, написаних на початку російсько-української війни у 2014 році та серії скетчів, датованих 2022 роком, на які вплинули події повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»